

ומקשינן: בשלמא לרבנן, דאמרי: "נתכוון להרוג את זה והרג את זה, חייב", היינו דכתיב:

"וכי ינצו אנשים [ביניהם], וננפו אשה הרה, ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון [באשה, שלא מתה, רק הפילה], ענוש יענש [ממון דמי הולדות] כאשר ישית עליו בעל האשה, ונתן בפלילים. ואם אסון יהיה [באשה, שמתה] ונתתה נפש תחת נפש [יהרג הנוגף]" —

וכדאמר רבי אלעזר: זה שאמר הכתוב "כי ינצו" במצות שבמיתה הכתוב מדבר, היינו שנתכוין האחד להרוג את חברו, דהרי כתיב "אם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש", ואם לא נתכוין להרוג כלל, אין הוא חייב מיתה לדעת כולם —

ומאחר שנתכוין להרוג, ניחא שהוא חייב על הריגת האשה.

אלא לרבי שמעון כיון שלאשה הרי ודאי לא נתכוין, האי "ונתתה נפש תחת נפש" מאי עביד ליה, כיצד מחייב הוא מיתה, והרי אפילו אם נתכוין לחבירו להורגו וכדפירש רבי אלעזר, כיון שהלכה המכה על האשה שלא נתכוין לה, הרי הוא פטור!?

ומשנינן: רבי שמעון יפרש מה שאמר הכתוב "ונתתה נפש תחת נפש", שאין כוונת

הגתוב לחייבו מיתה אלא לחייבו לתת ליורשיה ממון דמי האשה —

וכדרכי המפרש כן את הכתוב; דתניא:

רבי אומר: זה שאמר הכתוב "ונתתה נפש תחת נפש" היינו שישלם ממון האשה ליורשיה.

אתה אומר: ל"ממון" נתכוין הכתוב, או אינו אלא "נפש ממש" ויהרג; אל תאמר כן, כי:

נאמרה "נתינה" למטה, היינו כתוב זה "ונתתה נפש תחת נפש" —

ונאמרה

"נתינה" למעלה "הוא מה שאמר הכתוב עט-ב "ולא יהיה אסון ... ונתן בפלילים [ישלם דמי ולדות על ידי בית דין]" —

מה להלן ב"נתינה שלמעלה" בנתינת ממון הכתוב מדבר —

אף כאן — בנתינה שלמטה — ממון.

אמר רבא: האי תנא דבי חזקיה:

מפקא מדרכי [מוציא מדברי רבי] כלומר:

אם כן קבוע דקיימא לן שהוא מדאורייתא מנין?!

ב. הרמב"ם לא הביא את כל הדין המבואר כאן, אלא כתב [הלכות רוצח ד א]: "לפיכך — כיון שהמתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור — הזורק אבן לתוך עדה מישראל, פטור ממיתת בית דין".

דין זה, ואותו בא הכתוב "וארב לו וקם עליו" ללמד.

וראה מה שכתבו התוספות לבאר, מנין לרבי שמעון — הדורש מקרא זה לענין אחר — דין "קבוע"; ובחידושי הר"ן כתב, שלדעת רבי שמעון דין "קבוע" אינו אלא מדרבנן; ומטעם זה השיג על הרמב"ם שפסק כרבי שמעון, שהרי

מיניה]”, הרי שהקיש הכתוב **מכה אדם** [הפטור ממון] **ומכה בהמה** [החייב ממון], וזאת כדי ללמוד פטור התשלומין מחיוב התשלומין:

מזה מכה בהמה, לא חלקת:

בין שהיכה אותה בשוגג לבין אם הכה אותה במזיד –

ובין שהיכה אותה במתכוין לבין המכה אותה כשאינו מתכוין – (2)

בין שהיכה אותה דרך ירידה [שהשפיל את ידו], **לבין אם היכה אותה דרך עלייה** [שהרים את ידו ופגע בה] – (3)

חלוק הוא על רבי המחייב על כל פנים ממון כשנתכוין להרוג את זה והרג את זה, ואילו תנא דבי חזקיה פוטרו באופן זה מממון, ומשום “קם ליה בדרכה מיניה”, כי אף שבפועל אינו חייב מיתה, די במה שעשה מעשה שיש בו לחייב מיתה – אם היה מתכוין להורגו – כדי לפוטרו.

ומפקא נמי מדרבנן, כלומר: חלוק הוא אף על חכמים המחייבים מיתה כשנתכוין להרוג את זה והרג את זה, ואילו תנא דבי חזקיה פוטרו ממיתה. (1)

דתנא דבי חזקיה:

כתיב “מכה בהמה ישלמנה, ומכה אדם יומת [אך לא ישלם ממון, שהרי קם ליה בדרכה]

בפרק אלו נערות [כתובות לה א], לעיקר מהטעם שכתבו התוספות, ולפיכך פסק כמותו.

2. מכה בהמה לעולם חייב, דאמרינן בבבא קמא [כו ב]: “פצע תחת פצע” לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון, רש”י כתובות לה א; [ומיהו אם מקישים מכה אדם באונס לפוטרו ממון, למכה בהמה באונס שהוא חייב ממון, נסתפק בזה רבי עקיבא איגר בכתובות ל ב – בדבריו על רש”י שם ד”ה ואי – דיש לומר באונס לאו דין איסור מיתה יש בו דאונס מן התורה מותר ולא עבר כלום, וצ”ע לדינא, ראה שם בדברי רש”י שהביא].

3. כתב רש”י, דרך עלייה: לא שייך למתני גבי בהמה, אלא משום דבאדם אשכחן ביה חילוק בהורג בשוגג: דרך ירידה חייב גלות, אבל דרך עלייה בהרימו את ידו פטור מגלות, דכתיב “ויפל עליו וימת”, דרך נפילה בעינן.

1. ב. יש לעיין: לתנא דבי חזקיה, האי “ונתתה נפש תחת נפש” מאי עביד ליה; וביותר, איך אומרת הגמרא בתחילה על רבי שמעון שהוא מפרש לכתוב “ונתתה נפש תחת נפש” כדרכי, והרי לפנינו תנא דבי חזקיה הסובר כרבי שמעון ואינו סובר כרבי, ומהיכי תיתי שיסבור רבי שמעון כרבי.

וב”יד רמה” כתב: ואם תשאל: לתנא דבי חזקיה, האי “ונתת נפש תחת נפש” מאי עביד ליה?! מוקי ליה להאי “אם אסון יהיה” [דהיינו] דין אסון [חייב מיתת בית דין], כלומר: ואם נתכוונו לאשה עצמה, ומתה, ונתת נפש, כדאיתא בכתובות בפרק אלו נערות.

ב. כתב ה”כסף משנה” [רוצח ד א, לפי מה שהבין בתחילה שהרמב”ם פסק כרבי שמעון, וכאשר כן היא דעת רבים וכפי שנתבאר לעיל], שמקור הרמב”ם לפסוק כרבי שמעון [היחיד נגד חכמים המרובים], הוא משום דמשמע קצת, דרבא דבתרא הוא סבירא ליה כתנא דבי חזקיה, ועוד, דתלמודא נקיט לה [לתנא דבי חזקיה]

לפוטרו ממון, אלא לחייבו ממון בכל אלו, ואף כשהוא שוגג או אינו מתכוין או שהיכה אותה דרך עלייה [שלענין גלות פטרתו תורה(4)] —

אף מכה אדם, לא תחלוק בו:

בין שהיכה אותו בשוגג שהוא פטור ממיתה, למזיד שהוא חייב מיתה —

בין שהיכה במתכוין לשאין מתכוין, מפרש לה ואזיל.

בין שהיכה דרך ירידה לדרך עלייה — (5)

בכל אלו לא תחלוק בו: לחייבו ממון, אלא לפוטרו ממון בכל האופנים שנזכרו, ולא תאמר: לא פטרתו תורה מממון משום "קם ליה בדרכה מיניה" אלא כשעשה כן במזיד ובמתכוין ודרך ירידה.

והרי מאי "שאין מתכוין" שאמר תנא דבי

חזקיה שהוא פטור מממון:

אילימא שאין מתכוין כלל, הרי היינו שוגג. (6)

אלא פשיטא "אין מתכוין" שפטרו תנא דבי חזקיה ממון היינו בכגון שאין מתכוין לזה אלא לזה —

וקתני: אל תחלוק לחייבו ממון כיון שאינו מתכוין, אלא לפוטרו מממון אף שאינו מתכוין, הרי למדנו שהוא פטור מממון, ודלא כרבי.

ובהכרח פטור הוא גם ממיתה, ודלא כרבנן, שהרי ואי בר קטלא הוא [אם חייב מיתה הוא] מאי איצטריך למיפטריה ממון, וכי לא ידענו ש"קם ליה בדרכה מיניה"?!

אלא לאו שמע מינה בדעת תנא דבי חזקיה: לאו בר קטלא הוא, ולא בר ממנוא הוא, דלא כרבנן ודלא כרבי.

הממון".

"בין מתכוין לשאין מתכוין" בא ללמד, שאינו חייב בדמי הנהרג, ודלא כרבי.

"בין דרך ירידה לדרך עלייה" בא ללמד, דכמו בדרך עלייה שלא ניתנה שגגתו לכפרה [שהרי ההורג דרך עלייה, אינו חייב גלות], אין יכול לפטור עצמו ממיתה על ידי נתינת כופר ממון, אף בדרך ירידה שניתנה שגגתו לכפרה, אינו יכול ליתן כופר ממון ליפטר מן המיתה.

6. לכאורה יש לעיין: לפי מה שציידר רבי עקיבא איגר — כמובא בהערה לעיל — שבאונס לא פטר תנא דבי חזקיה מממון, ומשום שאין בו איסור מיתה כלל, אם כן איך קאמר הגמרא בפשיטות דבאין מתכוין היינו שוגג, והרי לרבי שמעון דבר שאין מתכוין מותר, ודמי לאונס?!

4. וכדכתיב [במדבר לה]: "ואם בפתע בלא איבה הדפו, או השליך עליו כל כלי בלא צדיה. או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות, ויפל עליו וימת ... והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם, והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה", וממה שאמרה תורה "ויפל עליו וימת", דרשו: דרך נפילה בעינן.

5. כתבו התוספות, שכל אחד משלשה דברים אלו, מיירי באופן אחר:

"בין שוגג למזיד" בא ללמד, שאף המכה בשוגג שאינו חייב מיתה, מכל מקום אינו מתחייב על ממון אחר שהתחייב בשעת חיוב המיתה, וכשם שבמזיד אנו אומרים "קם ליה בדרכה מיניה" כך גם בשוגג, וזה הוא מה שאמרו חכמים "חייבי מיתות שוגגין פטורים מן

מתניתין:

רוצח שנתערב באחרים, ובגמרא יתבאר באיזה רוצח אנו עוסקים ומי הם אותם אחרים שנתערב בהם: כולן פטורין.

רבי יהודה אומר: כונסין אותן לכיפה.⁽⁷⁾

עוד מבארת המשנה:

כל חיובי מיתות שנתערבו זה בזה,⁽⁸⁾ הרי כולן נידונין במיתה הקלה ביותר שנתחייב אחד מהם.

ואם נתערבו הנסקלין בנשרפין, נחלקו תנאים איזו מיתה היא הקלה, שבה יידונו כולם:

רבי שמעון אומר: נידונין כולן בסקילה, שהשריפה חמורה מן הסקילה, והרי "נידונין בקלה".

וחכמים אומרים: נידונין בשריפה, שהסקילה חמורה הימנה.

אמר להן רבי שמעון לחכמים, להוכיח כדבריו שהשריפה חמורה מן הסקילה:

והרי אילו לא היתה שריפה חמורה מכל חיובי המיתות, לא ניתנה [לא היתה ניתנת] לכת כהן שזינתה תחת בעלה, שעבירתה חמורה שמחללת היא את אביה,⁽⁹⁾ וכמאמר הכתוב "ובת איש כהן כי תחל לזנות, את אביה היא מחללת באש תשרף".

אמרו לו חכמים, להוכיח כדבריהם שהסקילה חמורה מן השריפה:

אילו לא היתה סקילה חמורה מכל חיובי המיתות, לא ניתנה למגדף, ולעובד עבודת כוכבים שהם פושטים ידיהם בעיקר.

ואם נתערבו הנהרגין [חיובי מיתת סייף] בנחנקין, נחלקו תנאים איזו היא הקלה שבה יידונו כולם:

רבי שמעון אומר: יידונו כולם בסייף, שהחנק חמור הימנו.

וחכמים אומרים: יידונו כולם בחנק שהסייף

כריסו הרי היא נבקעת; זו היא הכיפה המבוארת לקמן פא ב לענין המבואר שם, ורש"י כאן ציין לזה; ובהערות שבגמרא יתבאר, אם לכולי עלמא הכיפה שאנו עוסקים בה כאן היא הכיפה הזאת.

8. בפשוטו, היינו דוקא שנגמר דינן ונתערבו, אבל כשלא נגמר דינן, כיון שאין גומרינן דינו של אדם אלא בפניו, הרי כשאין מכירים את הנידון מיקרי "שלא בפניו" כמבואר ברש"י בגמרא בעמוד זה.

9. וכמבואר לעיל נב א שנוהגין בו חול, רש"י.

ולפי מה שציידד ב"קובץ שיעורים" סימן כג אות ז, דהיכא שהקפידה התורה על המעשה מצד עצמה כגון ברציחה גם כן דבר שאין מתכוין, אסור, ניחא; וראה שם שכתב על זה: וצ"ע קצת בתוספות סנהדרין דף פה לענין חובל באביו ואין מתכוין; ואחרים הוכיחו, דאין מתכוין ברציחה, אסור, שאם מותר הוא, לא שייך לחייב גלות.

7. הוא בנין העשוי כמלא קומתו של הנידון, ושם מאכילים אותו לחם צר ומים לחץ עד שיקטנו בני מעיו, ולאחר מכן מאכילים אותו שעורים הנופחים בתוך מעיו, ומתוך שהוקטנה

חמור הימנו.

אמר פירש רבי אבהו אמר שמואל:

גמרא:

הכא ברוצח שלא נגמר דינו עדיין בבית דין, שנתערב ברוצחים אחרים שכבר נגמר דינו, עסקינן!

שנינו במשנה: רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין, רבי יהודה אומר: כונסין אותן לכיפה; ומפרשת הגמרא במאי עסקינן, ובמה נחלקן:

רבנן סברי: אין גומריין דינו של אדם אלא בפניו, ואף אם יבואו כולם לבית דין, כיון שאין בית דין מכירים אותו, אין זה חשוב בפניו — (10)

מאן אחרים, מי הם אותם אחרים שנתערב בהם הרוצח?! והרי:

הלכך, כיון שאותו רוצח אין אנו יכולים לגמור את דינו, הרי כולם פטורין בשביל האחד הפטור שביניהם. (11)

אילימא אותם אחרים כשרים הם, שאין בהם חיוב מיתה כלל; כך אי אפשר לומר משני טעמים:

ורבי יהודה סבר:

מיפטרינהו לגמרי נמי לא [אף לפטור את כולם ממיתה אי אפשר], (12) כיון דסוף סוף רוצחיין נינהו כולם.

האחד: אם כן הרי פשיטא מה שאמרו חכמים: כולן פטורין, כי לא יידונו כולם במיתה בשביל רוצח שנתערב בהם.

הלכך: כונסין אותן לכיפה.

ותו: וכי בהא לימא רבי יהודה "כונסין אותן — את כולן עם הכשרים שביניהם — לכיפה"?!?

ריש לקיש אמר:

אם היה מעשה כזה באדם רוצח דכולי

סימן: בשרק

אמרי, כיון דלא ידעינן משום מאי קא גמרינן ליה, לא קטלינן ליה, דרחמנא אמר "והצילו העדה" דבעו להפוכי בזכותיה, וכי האי גוונא דלא ידעי אמאי מיחייב, לא יכלי להפוכי בזכותיה שפיר.

10. נתבאר על פי רש"י; וב"יר רמה" כתב: רבנן סברי: אין גומריין דינו של אדם אלא בפניו, וכיון דלא אפשר למקטליה להאי דלא איגמר דיניה, דהא לא ידעינן היי ניהו כי היכי דליגמריה לדינא באפיה, הנך נמי פטורין, דכולהו ספיקי ההוא דלא נגמר דינו נינהו [כולם הם בספק שמא זה הוא שלא נגמר דינו] —

11. ראה בתוספות זבחים עא א סוף הדיבור הנמשך מעמוד קודם, שהקשו: למה לא נלך אחר הרוב ונהרוג את כולם?! והובאו דבריהם בהערות לקמן פ ב גבי נסקלים שנתערבו בנשרפים; [וראה רש"י בד"ה דפטירין].

וכי תימא: וליהדר ליגמריה לדיניה דכל חד מינייהו באפיה, מה נפשך, אי מהנך דנגמר דינן הוא, שפיר, ואי לאו מהנך קמאי הוא הא מיחייב קטלא, וגמרינן ליה השתא לדיניה?! [ויש לעיין: הרי כבר כתב את הטעם משום "דהא לא ידעינן היי ניהו, כי היכי דליגמריה לדינא באפיה"].

12. שהרי קיבלו העדיות, ונשאו ונתנו בדבר,

הקיישה תורה את מיתת השור למיתת בעליו כמאמר הכתוב "השור יסקל וגם בעליו יומת", ולפיכך: **אין גומרין דינו של שור אלא בפניו** — (14) **והלכך**, כיון שאחד השוורים לא נגמר דינו לסקילה ואין אנו מכירים אותו, **כולם פטורין**.

ורבי יהודה סבר: כונסין אותן לכיפה. (15)

אמר הקשה רבא הן על פירושו של שמואל והן על פירושו של ריש לקיש:

עלמא לא פליגי דפטירי, ואפילו רבי יהודה מודה בכך; ולא באופן זה עוסקת משנתנו. (13)

אבל הכא [במשנתנו] עסקין בשור שלא נגמר דינו לסקילה על הריגת אדם, **שנתערב בשוורים אחרים שנגמר דינן לסקילה, קמיפלגי:**

רבנן סברי:

כמיתת בעלים כך מיתת השור, שהרי

רש"י.

15. א. הנה בהמשך הסוגיא מפרש רבא את דברי רבי יהודה בשור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים, ומפרש שם רש"י, דכיפה היינו "כונסין אותן בחדר והם מתים ברעב", וב"י רמה" שם כתב שני פירושים, אם כונסים לחדר, או שמא לכיפה ממש וכדלקמן פ ב; ואילו כאן לפי פירושו של ריש לקיש, סתמו רש"י וה"י רמה", ומשמע שכונסין לכיפה ממש וכדפירש רש"י במשנה, וצריך תלמוד.

וראה עוד ב"ערוך לנר" דמפרש בשיטת הרמב"ם, שמשנה זו אינה עוסקת כלל בכיפה כדי להמית, אלא "שאוסרין אותו שם לעולם, כדי להרחיק את הרוצח שלא יזיק עוד", [ומשמע מדבריו, שכן הוא לכל פירושי הגמרא, והיינו שלא הסבירה כאן המשנה מה עושים לו ב"כיפה" כשם שעשתה לקמן], ראה שם.

ב. [לקמן פא ב שנינו: ההורג נפש שלא בעדים מכניסין אותו לכיפה; וברמב"ם] רוצח ד [ח] מבואר, שדין זה הוא דוקא בהורג נפש, וכן מוכח בגמרא.

ובפשוטו היה נראה, דאף מה ששינונו כאן אליבא דרבי יהודה שכונסין אותו לכיפה, הוא דין ברוצח בלבד, וכלשון המשנה "רוצח שנתערב באחרים".

אלא, דהנה הרמב"ם שם האריך לבאר את

13. פירש רש"י את הטעם דבאדם פשיטא דפטרינן להו יותר מבשור: הואיל ואיכא חד דלא נגמר דינו, אין לך ראייה לזכות גדולה מזו, ורחמנא אמר "והצילו העדה".

14. בחידושי רבי עקיבא איגר עמד על לשון הגמרא "רבנן סברי אין גומרין דינו של שור אלא בפניו", דמשמע: רבי יהודה אינו סובר כן, והרי זה אינו; והיה לגמרא לומר: ורבנן ורבי יהודה סברי: אין גומרין דינו של שור אלא בפניו!?

וכתב שם ליישב, דרבי יהודה לשיטתו הסובר בבא קמא דף מד "נגח ואחר כך הפקיר, פטור", ומשום דבעי שיהא שעת מיתה והעמדה בדין בשוה; וכיון דזה השור נתערב בשורים שנגמר דינם, ממילא כולם אסורים בהנאה, ונעשה ממילא הפקר, כדאיתא בכריתות [דף כד "שור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם בו זכה", ומשום שכבר הפקיר], ואם כן ממילא אי אפשר לגמור את דינו, דהוי כמו נגח ואחר כך הפקיר, ונכון בעזה"י"; [וצריך ביאור, הניחא לשון הגמרא גבי שור, אבל גם לעיל גבי אדם הלשון הוא כן! ? ועוד יש לעיין: כל שור שנגח ואחר כך הפקיר נכניסנו לכיפה! ?].

וחסורי מחסרא משנתנו, ועליה נחלק רבי יהודה:

ואילו שור שנממר דינו, שנתערב בשוורים אחרים מעליא [שלא עשו כלום], אין פוטרין את כולן; אלא מאחר שאסורים כולם בהנאה כשור הנסקל, משום שאין אנו יודעים מי הוא זה שנאסר בהנאה, הרי נמצא שכבר הפסידו אותם הבעלים, ולפיכך פוקלין אותן [את כולן], כדי לקיים מצות סקילה במחוייב.

רבי יהודה אומר: כונסין אותן — את כל השוורים לכיפה.⁽²⁾

ומסייעת הגמרא מברייתא כפי מה שנתבאר באופן מחלוקתם; והתניא [בניחותא]:

פרה שהמתה את האדם, ומחוייבת היא

א-9 אי הכי כפירושם, היינו דקתני עלה [מה ששינונו בברייתא על משנה זו] אפילו אבא חלפתא הצדיק ביניהן של אותן אחרים, האיך יתפרש לפי דבריכם!?

אלא אומר רבא:

זו ששינונו: רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין, הכי קאמר:

שנים שהיו עומדין, ויצא חי מביניהם והרג, ואין בית דין יודעים מי הוא זה ששילח את החץ, הרי שניהם פטורים.

ואמר עלה רבי יוסי בברייתא: לכך שנתה המשנה דין זה אשר הוא פשיטא, כדי ללמד: ואפילו אבא חלפתא הצדיק ביניהן, שלא תאמר: הרי הוא ודאי לא זרק את החץ, ואם כן נחייבנו לשני על פי חזקה זו, קא משמע לך, שאין מחייבין את השני.⁽¹⁾

יש לחלק — לדעת ריש לקיש — בין שור שהרג לשור שרבע או נרבע!?! ולשיטת הרמב"ם כפי שפירשה ה"ערוך לנר", ניחא.

1. כתב ב"ערוך לנר": ואף דאמרינן בקדושין פ א ד"סוקלין ושורפין על החזקות", מכל מקום לא אלימא הך חזקה דאבא חלפתא כל כך ליהרג האחר, כיון דיש גם לאחר חזקת כשרות, ומשום עדיפותא דחזקה דאבא חלפתא, לא קטלינן ליה לאידך.

2. א. כתב רש"י: כונסין אותן לכיפה, שאין צריך לסוקלין שלא להטריח בית דין, אלא כונסין בחדר והן מתים מרעב; והיינו דאין זו כיפה האמורה לקמן פא ב; וב"ד רמה" כתב כאן שני פירושים, אם כרש"י או כיפה ממש; וראה הערה לעיל עט ב; [ויש לעיין בעיקר הסברא, למה לא

הטעם שדין זה הוא ברוצח בלבד, וכתב: ואין עושין דבר זה לשאר מחוייבי מיתת בית דין, אלא אם נתחייב מיתה ממיתין אותו, ואם אינו חייב מיתה פוטרין אותו, שאף על פי שיש עוונות חמורין משפיכות דמים, אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים, אפילו עבודה זרה ואין צריך לומר עריות או חילול שבת אינן כשפיכות דמים, שאלו העוונות הן מעבירות בין אדם להקב"ה, אבל שפיכות דמים מעבירות שבינו לבין חברו, וכל מי שיש בידו עוון זה, הרי הוא רשע גמור, ואין כל המצוות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עוון זה, ולא יצילו אותו מן הדין, שנאמר "אדם עשוק בדם נפש..." ; וב"ד רמה" שם מבואר, שהוא משום שלא ליפשי רוצחין.

וכל זה הרי אינו שייך אלא באדם שהרג, אבל בשור שהרג אין שייך טעם זה, ואם כן מה מקום